

Očkování nebo vakcinace je nejúčinnější způsob jak předcházet infekčním nemocem. Anglický lékař Edward Jenner využil pro člověka neškodný virus kravských neštovic (vacca – kráva) k výrobě účinné očkovací látky proti největšímu zabijáku lidstva „pravým neštovicím“ již v roce 1796. Tato očkovací látka se začala používat v Evropě od začátku 19. století. Tak byl položen základ pro vědní obor „vakcinologie“. Obvyklá počáteční nedůvěra byla překonána velice záhy. Lidé se této nemoci obávali a brzy pochopili, že po očkování ne onemocní a v tomto případě nezemřou bolestivou smrtí. Zůstávala ale řada dalších nálezů, které ve velkém poškozovaly zdraví a zabíjely, hlavně děti. Na přelomu 19. a 20. století potvrdili Luis Pasteur a Robert Koch existenci mikrobů a to byl základ pro výrobu dalších vakcín. Vzteklině, tuberkulóze, dětské obrně, záškrtu, tetanu, černému kašli, spalničkám, zarděnkám, příušnicím... Největší rozmach zavádění vakcinace do praxe přichází po 2. světové válce. První vakcína ale nebyla najednou potřeba. Světové zdravotnické organizaci (WHO) se podařilo v roce 1978 právě neštovice vymýtit. Tato nemoc přestala lidstvo ohrožovat. A kolik to stálo? Údajně to bylo pořízeno asi za cenu jednoho moderního bombardéru... Tým lékařů a vědců z Československa se na tzv. eradikaci varioly významně podílel. Vedl jej prof. Raška, tenkrát ředitel divize infekčních nemocí WHO. Liberec se může pochlubit, že jedním z nich byl i jeho občan, epidemiolog, MUDr. Vladimír Zikmund.

Očkování jako metoda potírající závažné infekce slavilo úspěch. V osmdesátých letech 20. století zavládl názor, že éra infekčních chorob díky vakcinaci skončila. Tento názor se později ukázal jako mylný. Od té doby přibývalo odhadem 40 život ohrožujících infekcí. Proti některým z nich se zatím dosud nepodařilo vyvinout očkovací látku. V tomto období si málokdo troufal o významu vakcinace pochybovat. Bylo to určitě dané tím, že lidstvo ještě mělo v živé paměti, jak to vypadalo bez očkování. Vysoká úmrtnost dětí, zůstávala v povědomí lidstva až do konce 20. století. Velký respekt z infekcí přetrvával v rozvojových zemích. Zde se vakcinace dostávala z rozvinuté části světa se značným zpožděním. A byla přijímána bez výhrad. Matky zde často viděly, jak umírá jejich dítě a příčinou byly často obyčejné spalničky“. Věřily, že člověk se rodí nadvakrát. Poprvé a pak podruhé když spalničky přežije.

Úspěšnost vakcinace se ale na druhé straně stávala jejím problémem. Vakcinologie nikdy neopomíjela a nezamlčovala fakt, že očkovací látky mohou mít i nežádoucí účinky. Nemoci, proti kterým se očkuje, se vytrácely z povědomí lidstva. Kritici soustředili pozornost jenom na nežádoucí účinky vakcín. „Očkování je zbytečné, způsobuje závažné choroby...“ To je senzace a významná část lidí senzaci vítá. Pokud nemoc bezprostředně nehrozí, je možné tvrdit „v dobré víře“, beztrestně cokoliv. Význam a efekt vakcinace je možné nejlépe prokázat v situaci, kdy konkrétní nákaza ohrožuje lidské zdraví, a to si nepřejeme.

V současnosti musíme vzít na vědomí, že určitá skupina rodičů, odmítá nechat své děti očkovat. A to buď vůbec, nebo jenom proti některým nemocem, v intervalech, které si určí rodič dítěte apod. Často je popuzuje, že očkování je povinné. Argumenty jsou různé. Například: „Mé dítě není očkováno a je zdravé...“ Proočkovanosť naší populace je zatím dostatečně vysoká, aby chránila děti bez výjimky. Jak ty, které nemůžou být ze zdravotních důvodů očkovány, ale i děti odpůrců očkování. Náš očkovací kalendář vychází z vědeckých poznatků vakcinologie. Pořadí a intervaly nejsou v něm náhodné. Je to pružný systém, který se mění podle výsledků vyšetření imunitního systému vzorků naší populace.

Infekční choroby ze scény nezmizely. Při absenci očkování netrvá dlouho a spolehlivě se vrací. Příkladem může být vysoce nakažlivá nemoc, jakou jsou spalničky. Postihují neočkováno v řadě vyspělých evropských zemí. Objevuje se i u nás. Řešení, jak tomu zabránit, je jedině v důsledném očkování.

MUDr. Jaroslav Harman
zástupce ředitelky odboru protiepidemického